

Olha Popova

(Uniwersytet Zarządzania i Biznesu, Berdiańsk – Ukraina,

Uniwersytet Warszawski,

e-mail: opopowa1982@gmail.com)

ORCID: 0000-0002-4338-592X

**TYPOLOGIA BŁĘDÓW NAJCZĘŚCIEJ POPEŁNIANYCH
PRZEZ STUDENTÓW UKRAIŃSKO-
I ROSYJSKOJĘZYCZNYCH
(NA PODSTAWIE DOŚWIADCZEŃ W NAUCZANIU
JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO
W CENTRUM JĘZYKA I KULTURY POLSKIEJ
W BERDIAŃSKU)**

Rozwój stosunków Ukrainy i Polski sięga dawnej historii. Chodzi nie tylko o wspólną historię, geopolitykę i lokalizację, lecz także o powinowactwo etniczne, spokrewnione języki oraz podobne światopoglądy i kulturę. Nic więc dziwnego, że współcześnie Polska staje się krajem najbardziej atrakcyjnym do nawiązywania kontaktów zarówno indywidualnych, jak i instytucjonalnych, co powoduje zwiększenie się zainteresowania nauką języka polskiego, zwłaszcza na terytorium Ukrainy Wschodniej. Nie można także pominąć faktu, że w Polsce pracuje i studiuje ponad milion Ukraińców.

Czynniki historyczne spowodowały, że wiele polskich szkół i ośrodków nauczania języka polskiego jest zorganizowanych na Ukrainie Zachodniej, natomiast na wschodzie odczuwany jest brak nie tylko polskich szkół, lecz także nauczycieli, podręczników i, co najważniejsze, programów i metod nauczania języka polskiego, uwzględniających wielojęzyczność regionu.

Badania w zakresie glottodydaktyki prowadziło wielu znanych naukowców zarówno ukraińskich, jak i polskich – zob. przykładowo publikacje takich badaczy jak S. Dubisz, A. Krawczuk, A. Górską, E. Lipińska, G. Zarzycka, A. Rabczuk, N. Szumlańska, A. Seretny, E. Komorowska i in.

Celem artykułu jest omówienie typów błędów językowych spotykanych najczęściej w trakcie nauczania języka polskiego jako obcego na poziomie podstawowym.

Nauczanie języka polskiego w obwodzie zaporoskim odbywa się przede wszystkim nie w szkołach i na uczelniach wyższych, lecz w organizacjach polonijnych.

Dziś w obwodzie zaporoskim żyją przedstawiciele wielu narodów. Oprócz Polaków są potomkowie Bułgarów, Greków, Niemców, Rosjan,

Ukraińców, Żydów, wszyscy gruntownie ze sobą przemieszani, z ograniczonym poczuciem etniczności w wyniku trwającej ponad pół wieku polityki narodowościowej w wydaniu sowieckim. Jej skutkiem była rusyfikacja ogromnych obszarów wschodniej Ukrainy, zerwanie istniejących na tych terenach więzi międzyludzkich, a często również utrata świadomości przynależności etnicznej. Taka sytuacja nie mogła nie wpłynąć na kształtowanie się języka potocznego w regionie. Większość mieszkańców rozmawia w języku rosyjskim, używając jednocześnie dużej liczby słów ukraińskich, bułgarskich, a nawet polskich.

Osoby (bo chodzi nie tylko o dzieci) uczące się języka polskiego są przeważnie zasymilowane, dlatego uczą się języka przodków jako obcego, to znaczy „od zera”. Od najmłodszych lat mają one w większości kontakt z dwoma systemami językowymi, dominującymi w kraju zamieszkania – ukraińskim i rosyjskim. Na tych terenach wciąż brakuje stałej i żywej potrzeby komunikowania się w języku polskim, a dzieje się tak, przede wszystkim, ze względu na niefunkcjonalność języka polskiego w środowisku domowym, często w rodzinach mieszanych.

O słabych związkach mieszkańców tego regionu z kulturą polską czy o zniekształconej tożsamości osób polskiego pochodzenia świadczy relatywnie niewielka liczba Polaków, którzy w czasie spisów deklarują język polski jako ojczysty. Wysoki stopień asymilacji tutejszych Polaków niewątpliwie jest uwarunkowany oddaleniem od granic Polski, dłuższą przynależnością do ZSRR, ale także słabą zwartością grupy etnicznej, niskim stopniem mobilizacji oraz brakiem rozwiniętej infrastruktury, zachowującej tożsamość narodową, to znaczy skutecznie działających placówek oświatowych.

W roku 2004 została zawarta umowa o współpracy między Berdiańskim Uniwersytetem Zarządzania i Biznesu a Polskim Kulturalno-Oświatowym Towarzystwem „Odrodzenie”, zgodnie z którą w tej uczelni zlokalizowano Centrum Języka i Kultury Polskiej. Od tego czasu zaczął działać lektorat języka polskiego dla studentów wydziałów menedżmentu i ekonomii. Oprócz studentów słuchaczami kursu są członkowie Towarzystwa „Odrodzenie”, którzy dzielą się na trzy grupy: dorośli (wiek od 20 lat), młodzież (14–19 lat), dzieci (9–13 lat). Od roku 2010 do 2013 prowadzono 144 godziny lektoratu języka polskiego jako obcego w ciągu roku. Od roku 2014 zwiększono liczbę zajęć do 216 godzin. W ciągu ostatnich 5 lat daje się zauważyć istotne zwiększenie się liczby słuchaczy kursu języka polskiego. W roku 2013 były to 34 osoby, w 2014 – 42, 2015 – 49, 2016 – 58, 2017 – 68 osób. Według danych z 2017 roku osoby uczące się języka polskiego 3 lata stanowią 20%, 2 lata – 35 %, 1 rok – 45%.

Ze względu na zróżnicowane grupy uczących się języka polskiego mamy do czynienia z różną ich motywacją. Motywacja dzieci wynika z sympatii do nauczyciela. Motywacja młodzieży – z uznania dla kompetencji nauczyciela oraz zainteresowania tematem zajęć. Jeżeli chodzi o młodzież, to najlepszą motywacją uczenia się języka polskiego jest podjęcie studiów w Polsce. Motywacja dorosłych wynika z faktu, że mają przed sobą konkretny cel, na przykład pracę w Polsce.

Motywacja może być spowodowana:

- potrzebą uznania;
- potrzebą identyfikacji z zespołem;
- potrzebą partycypacji, czyli zaangażowania w proces nauczania.

Przy wyborze metod nauczania należy kierować się celami lekcji, potrzebami uczniów, wiekiem i możliwościami uczących się, ich cechami osobowościowymi, stopniem zaawansowania językowego, nastawieniem nauczyciela i uczniów.

Słuchacze kursów (55 osób) zostali poproszeni o wypełnienie ankiety, której wyniki przedstawiam w dalszej części artykułu.

Ze względu na zwiększającą się atrakcyjność i popularność zdobywania wykształcenia wyższego w Polsce największą grupę uczących się stanowią uczniowie starszych klas, którzy mają na celu wyjazd do Polski na studia. Druga pod względem liczebności grupa to ludzie planujący podjęcie pracy w Polsce. Trzecią, najmniejszą grupę stanowią dzieci w wieku od 8 do 12 lat, których rodzice już pracują w Polsce albo planują wyjazd w najbliższym czasie. Polskie pochodzenie deklaruje 25% osób uczących się języka polskiego w Berdiańsku. Jeśli chodzi o deklarowany poziom znajomości języków obcych (poza rosyjskim i ukraińskim), najczęściej wymieniane, jako znane w stopniu średnim, były: język angielski – 80%, niemiecki – 15%. 15% osób oceniło swoją znajomość języka polskiego jako dobrą, 90% osób nie uczyło się języka polskiego przed kursem, 20% osób uczy się języka polskiego dłużej niż 2 lata, 45% osób uczy się od roku, 30% osób uczy się polskiego mniej niż pół roku. Podział ten pokazuje, jak zróżnicowany jest poziom kompetencji językowej wśród słuchaczy kursu, ale daje także możliwość prowadzenia badań na różnych poziomach znajomości języka polskiego.

Na wstępie należy postawić pytanie, jak oceniają Ukraińcy (uczący się języka polskiego) stopień trudności opanowania tego języka. Na początku nauczania często spotykamy się z opinią, że język polski jest łatwy, ponieważ jest podobny do języka ukraińskiego lub rosyjskiego i można nauczyć się polskiego w ciągu kilku miesięcy. Ała Krawczuk w artykule zatytułowanym *Co i jak myślą o polszczyźnie jej ukraińskojęzyczni użytkownicy. Błędy studentów z Ukrainy – zapobieganie i eliminacja w grupach...* wskazuje, że świadomość językowa studiujących zmienia się w zależności od tego, jak długo trwa nauka. Studentom z Ukrainy język polski wydaje się językiem łatwym, szczególnie w początkowym okresie nauki. Nie zdają sobie oni sprawy z popełnianych błędów i są zdania, że doskonale znają język polski. Trochę inną sytuację mamy w wypadku osób, które już miały do czynienia z językiem polskim, na przykład jeździły do pracy w Polsce albo, jeżeli chodzi o dzieci, uczestniczyły w projektach młodzieżowych lub obozach w Polsce. Słuchacze takiego rodzaju zdają sobie sprawę z trudności języka polskiego i ogromu pracy, którą trzeba będzie wykonać, aby nauczyć się mówić po polsku i rozumieć wypowiedzi w tym języku.

Błąd językowy to element tekstu, leksem, nieodpowiadający normom językowym. Powodem powstawania błędów językowych jest niedostateczne opanowanie języka. Błąd pojawia się wskutek wadliwego zastosowania mechanizmów działających w systemie języka, w wyniku czego występują formy zbędne i niezgodne z normą językową. Wśród zewnętrznych czynników, mających wpływ na powstawanie błędów językowych, można wymienić zmęczenie i zdenerwowanie. Błędna forma może być także niezgodna z normą systemu fonologicznego i gramatycznego lub z normą tak zwanej polszczyzny ogólnej. Błędne formy pierwszego typu (np. błędy wymowy, błędy składniowe) są popełniane zarówno przez obcokrajowców, jak i rodzimych użytkowników, natomiast używanie form niezgodnych z normą poprawności językowej (np. dialektyzmy, prowincjonalizmy) uważa się za brak wykształcenia u rodzimych użytkowników języka. Niektóre formy językowe, zgodne z systemem danego języka, ale uznawane za niepoprawne, mają szansę w przyszłości stać się elementem języka ogólnonarodowego i zostać uznane za poprawne. Do najczęstszych przyczyn błędów można zaliczyć: wpływ języków obcych oraz procesy psychologiczne polegające np. na skojarzeniach elementów języka z podobnymi leksemami w języku ojczystym.

Jedną z najważniejszych przyczyn błędów językowych, występujących podczas uczenia się języka polskiego przez osoby słowiańskojęzyczne, jest interferencja językowa. Stanisław Dubisz w książce *Język – Historia – Kultura...* wyróżnia następujące rodzaje cech kontrastowych języka wspólnot polonocentrycznych strefy „Wschód”, tj. krajów o substracie języka rosyjskiego: interferencyjne, defektywno-deformacyjne oraz innowacyjno-archaiczne. Do najczęściej występujących odstępstw od normy należą:

- 1) błędy interferencyjne (będące wynikiem wpływów systemów języków wschodniosłowiańskich):
 - końcówka *-u* zamiast *-owi* w celowniku liczby pojedynczej rzeczowników rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego, np. *kupi mężu prezent* zamiast *mężowi*;
 - odmienność tylko ostatniego członu liczebników złożonych, np. *dwadzieścia drugiego marca* zamiast *dwudziestego drugiego*;
 - końcówka *-u* w 1. osobie liczby pojedynczej czasu teraźniejszego, np. *gotuju* zamiast *gotuję*;
 - wahania rodzaju rzeczowników, przymiotników, zaimków; odmienne niż w języku polskim formy rodzajowe, np. *moja problema* zamiast *mój problem*, *tą celą* zamiast *tym celem*;
 - brak rozróżnienia rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego, np. *studenty* zamiast *studenci*;
 - zaimki osobowe jako dodatkowe wykładniki kategorii osoby i liczby, np. *ja uczę się* zamiast *uczę się*;
 - akanie – przedakcentowe *o – a*, np. *maja* zamiast *moja*;

- miękkość spółgłosek *sz(i)*, *ż(i)*, *cz(i)*, np. *czysty* zamiast *czysty*, *siła* zamiast *sila*;
- denazalizacja samogłosek nosowych, np. *jado* zamiast *jada*;
- ograniczenie (brak) występowania krótkich (enklitycznych) form zamków, np. *daj mnie* zamiast *daj mi*;

2) błędy defektywno-deformacyjne:

- błędna repartycja końcówek przypadków rzeczowników – szczególnie dopełniacza i biernika, np. *jem sałatku* zamiast *jem sałatkę*;
- mianownik po czasownikach zaprzeczonych w konstrukcjach składniowych, np. *nie piję kawę* zamiast *nie piję kawy*.

A. Markowski w *Nowym słowniku poprawnej polszczyzny* podaje następującą klasyfikację błędów językowych:

1. Błędy gramatyczne, które dzielą się na fleksyjne i składniowe.
2. Błędy leksykalne: słownikowe (wyrazowe), frazeologiczne i słowotwórcze.
3. Błędy stylistyczne.
4. Błędy merytoryczne.
5. Błędy logiczne.
6. Błędy fonetyczne.
7. Błędy ortograficzne.

W wypadku słuchaczy kursów języka polskiego w Berdiańsku mamy do czynienia z osobami w większości dwujęzycznymi, czyli mówiącymi w językach rosyjskim i ukraińskim, co powoduje liczne błędy o podłożu interferencyjnym.

Do błędów fonetycznych popełnianych najczęściej przez słuchaczy kursu języka polskiego możemy zaliczyć problemy z rozróżnianiem wymowy twardych dźwięków *sz*, *cz*, *ż*, *rz* i miękkich *ś*, *ć*, *ź*, *dź* (np. wymawiają *cięsto* zamiast *często*, *ciarny* zamiast *czarny*, *żelony* zamiast *zielony*, *dzeń* albo nawet *dzeń* zamiast *dzień*). Trudność wywołuje także wymowa *u* (wargowego), większość uczniów wymawia *u* przedniojęzykowo-zębowe (ros., ukr.). Z kolei *l* (miękkie) wymawia się zbyt miękko, podobnie do *l(i)*, co powoduje błędny zapis takich słów jak np.: *lias* zamiast *las*, *lieżeć* zamiast *leżeć*, *liody* zamiast *lody*. 90% ankietowanych wskazuje, że słuchowo nie rozróżnia *ł* i *l*, *cz* i *ć*, *sz* i *ś*, *ż* i *ź*. Często dźwięk *j* jest wymawiany jak *dź*, w czym można dostrzegać wpływ języka angielskiego (zamiast *jest* mówi się *dżest*). Często niepoprawnie wymawiana jest głoska *e* na początku słowa (*Europa* czyta się jak *Jeuropa*, *Ewa* jak *Jewa*), popełnienie takiego błędu spowodowane jest wymową w języku rosyjskim *e* jak *je*.

Niepoprawna wymowa z kolei powoduje problemy z pisaniem, czyli błędy ortograficzne. Do najczęściej popełnianych błędów ortograficznych należą: błędne pisanie słów z *rz*, *sz*, *ż* i *zi* (*włorzyć* zamiast *włożyć*, *gożki* zamiast *gorzki*, *pszyroda* zamiast *przyroda*, *żemniaki* albo *rzemniaki* zamiast *ziemniaki*, *rzarówka* zamiast *żarówka*, *żimno* zamiast *zimno*); *cz* i *ć* (pisze się *czekawy* zamiast *ciekawy*, *ćekać* zamiast *czekać*, *czężki*

zamiast *ciężki*, *ciapka* zamiast *czapka*); *sz* i *ś* (*szedem* zamiast *siedem*, *ścieszliwy* zamiast *szczęśliwy*, *szila* zamiast *siła*). Problem stanowi także pisownia *u* i *ó* (np.: *stołuw* zamiast *stołów*, *krutko* zamiast *krótko*, *rużny* zamiast *różny*, *znajdóje się* zamiast *znajduje się*). Największą trudność na początku uczenia się języka polskiego stanowi poprawne pisanie liter odpowiadających głoskom o podobnym i jednakowym brzmieniu. Jednym z najczęściej popełnianych błędów jest pomijanie litery *j* przed samogłoską (*est* zamiast *jest*, *czytaa* zamiast *czytają*, *pię* zamiast *piję*, *pracue* zamiast *pracuje*), co wynika z rosyjskiej wymowy *e* jako *je*. Dużo kłopotów sprawia pisanie słów z literą *ł*, zamiast której pomyłkowo pisze się *w* (*swony* zamiast *słony*, *wypewnić* zamiast *wypełnić*, *pównoc* zamiast *pólnoc*), w takim zjawisku też dostrzegam wpływ języka angielskiego, w którym *w* wymawia się w sposób podobny do *u* (krótkiego). Często błędy pojawiają się przy zapisie samogłosek nosowych. Przedstawiam dwa rodzaje błędów związanych z pisownią *ę*, *a*:

1. Zapis *on*, *en*, *om*, *em* zamiast *a*, *ę* (*czensto* zamiast *często*, *pajonk* zamiast *pajak*, *zdonżyć* zamiast *zdążyć*, *zemby* zamiast *zęby*);
2. Zapis *e* bez diakrytu na końcu słowa (w bierniku r.ż. l.p. i w czasownikach 1. os. l.p.), np. *czytam książkę* zamiast *książkę*, *lubie herbatę* zamiast *lubię herbatę*, *czekam na koleżankę* zamiast *koleżankę*.

Fleksja czasowników jest jednym z najtrudniejszych zagadnień w dydaktyce języka polskiego jako obcego. W czasie teraźniejszym najbardziej skomplikowane są czasowniki z alternacją w temacie. Często możemy rejestrować takie błędy jak: *chodzę* zamiast *chodzę*; *jedę* zamiast *jadę*; *jedesz* zamiast *jedziesz*; *plamię* lub *placzę* zamiast *placę*; *plakam* zamiast *placzę*; *jecham* zamiast *jadę*; *lubię* zamiast *lubię*; *chciać* zamiast *chcę*; *pię* zamiast *piję*; *wiedziem* zamiast *wiem*; *jedą* albo *jadą* zamiast *jedzą* (lub odwrotnie); *lubie*, *siedzie*, *kupie*, *mówie* zamiast *lubi*, *siedzi*, *kupi*, *mówi*; *spacerowam* zamiast *spaceruję*. Prawie 80% uczestników kursu na początku uczenia się stawia końcówkę *-u* zamiast *-ę* w czasownikach 1. os. l.p. (*kupuju* zamiast *kupuję*, *chcu* zamiast *chcę*, *widzu* zamiast *widzę*, *jadu* zamiast *jadę*); taki błąd jest zjawiskiem interferencyjnym, ponieważ w języku rosyjskim i ukraińskim w 1. os. l.p. jest końcówka *-u* (*хочу* – ukr. (*chcę*), *їду* – ukr. (*jadę*), *уду* – ros. (*idę*)). W czasie przeszłym wiele trudności sprawia zapamiętywanie osobowych końcówek (*przyjechała* zamiast *przyjechałam*, *kupił* zamiast *kupiłam*, *my chodzili* zamiast *chodziliśmy*, *co ty robił* zamiast *co robiłeś*), i, oczywiście, końcówki form męskoosobowych i niemęskoosobowych w czasie przeszłym (*dzieci grali* zamiast *grały*, *dziewczyny gotowali* zamiast *gotowały*, *psy szczekali* zamiast *szczekały*).

Wiele kłopotów przysparza także deklinacja rzeczowników. Jednym z najczęściej spotykanych błędów jest końcówka biernika r.ż. l.p. – przez analogię do języka rosyjskiego i ukraińskiego uczniowie zamiast końcówki *-ę* dodają *-u* (*piję herbatu* zamiast *herbatę*, *czekam na matku* zamiast *matkę*, *kupiłam sukniu* zamiast *suknię*). W narzędniku r.m. i n. l.p.

często spostrzegamy końcówkę *-om* zamiast *-em* (*interesuję się sportom* zamiast *sportem*, *piję kawę z mlekom* zamiast *mlekiem*), często także rzeczownikom r.m. z końcówką *-a* przypisuje się końcówkę *-em* zamiast *-ą* (*on jest dentystem* zamiast *dentystą*). Przy deklinacji rzeczowników r.ż. trudność sprawia alternacja spółgłosek w celowniku i miejscowniku l.p. (*dałam coś koleżankie* zamiast *koleżance*, *leży na podłogię* zamiast *na podłodze*, *rozmawiamy o modię* zamiast *modzie*). Częste są błędy w mianowniku l.mn. rzeczowników z miękką spółgłoską w temacie (*kuchni* zamiast *kuchnie*, *ziemi* zamiast *ziemie*, *pokoji* zamiast *pokoje*, *lekarzy* zamiast *lekarze*). Na wszystkich poziomach uczenia się języka polskiego (od 5 miesięcy do 3 lat uczenia się języka polskiego) zdarzają się błędy w rzeczownikach formy męskoosobowej w mianowniku liczby mnogiej (*Polaki* zamiast *Polacy*, *pracownicy* zamiast *pracownicy*, *profesory* zamiast *profesorzy*, *dziadki* zamiast *dziadkowie*, *syny* zamiast *synowie*, *ojcy* zamiast *ojcowie*). Jeszcze jednym trudnym do stosowania przypadkiem jest dopełniacz r.m.; często nawet na poziomie zaawansowanym uczniowie mylą końcówki *-a* i *-u* w formach nieżywotnych (*nie ma seru* zamiast *sera*, *idę do gabinetu* zamiast *gabinetu*, *nie lubię tłuma* zamiast *tłumu*). W miejscowniku r.m. i r.n. l.p. często popełnia się błędy związane z alternacją spółgłosek i samogłosek, uczniowie nie rozróżniają, kiedy musi być końcówka *-u*, kiedy *-e* (*na obiadie* zamiast *na obiedzie*, *na miejsce* zamiast *na miejscu*, *w mieście* zamiast *w mieście*, *po spotkanie* zamiast *po spotkaniu*, *o lekarze* zamiast *o lekarzu*, *w tunele* zamiast *w tunelu*).

Szereg trudności sprawia odmiana liczebników w formie męskoosobowej (w językach rosyjskim i ukraińskim rodzaj męskoosobowy nie występuje), w rezultacie mamy błędy typu: *dwa brata* zamiast *dwaj bracia*, *piętnaście uczestników* zamiast *piętnastu uczestników*, *trzy koledzy* zamiast *trzej koledzy*. Jeśli chodzi o liczebniki, to jeszcze jednym problemem jest odmiana złożonych liczebników porządkowych – w przeciwieństwie do języka polskiego w językach ukraińskim i rosyjskim odmieniają się tylko „jedności”, dlatego uczniowie często zapominają o odmianie „dziesiątek” (*dwadzieścia pierwszego* zamiast *dwudziestego pierwszego*, *w dziewięćdziesiąt szóstym* zamiast *w dziewięćdziesiątym szóstym*).

Pod wpływem znajomości innych języków słowiańskich często w wypowiedziach pojawiają się słowa, które nie występują w języku polskim. Błędy tego typu należą do błędów leksykalnych, np.: *ludzina* (w języku ukr. *людина*) zamiast *człowiek*, *chwilinka* (w języku ukr. *хвилинка*) zamiast *minutka*, *baćysz* zamiast *widzisz*.

W trakcie uczenia się języka polskiego w środowisku wielojęzycznym interpretacja materiału językowego jest utrudniona przez pokrewieństwo językowe. Przykładem takich kłopotów jest homonimia międzyjęzyczna, czyli „fałszywi przyjaciele”, zwłaszcza w środowisku wielojęzycznym (język rosyjski, ukraiński). Chodzi o wyrazy, które są zbieżne lub bliskie w wymowie, a jednocześnie są dalekie znaczeniowo. Przykładowo: *siedzi*

na dywanie zamiast siedzi na kanapie (*канара – диван [diwan] – ros.*), ona jest ciemna zamiast ona jest grzeczna (*grzeczna – чемна [czemna] – ukr.*), obudziłam się jutro rano zamiast obudziłam się wcześniej rano (*rano – утро [utro] – ros., wcześniej – рано [rano] – ros.*).

Liczne są błędy składniowe, np. niepoprawne używanie rekcji przyimkowej: *jadę na samochodzie* zamiast *jadę samochodem*, *jestem student* zamiast *jestem studentem*, *słucham muzykę* zamiast *słucham muzyki*, *szukam pracę* zamiast *szukam pracy*, *mieszkam w Ukrainie* zamiast *mieszkam na Ukrainie*, *jadę do Ukrainy* zamiast *jadę na Ukrainę*, *idę w teatr* zamiast *idę do teatru*, *pracuję na fabryce* zamiast *pracuję w fabryce*, *siedzimy na kuchni* zamiast *siedzimy w kuchni*. Błędne jest również używanie zaimka *co* zamiast spójnika *że* w zdaniach złożonych: *myślę, co...* zamiast *myślę, że...* Błędy składniowe najczęściej są spowodowane kalkami z języka ukraińskiego lub rosyjskiego (*еду на машине [jedu na maszynie]*, *слушаю музыку [słuszaju muzyku]* itd.).

Reasumując, trzeba zaznaczyć, że wskazane wyżej błędy wielokrotnie pojawiały się w mowie oraz pracach pisemnych uczestników kursu na różnych poziomach nauki języka polskiego. Analizując popełniane błędy, można stwierdzić, że często przyczyną niepoprawnej wymowy i pisowni jest interferencja językowa i homonimia międzyjęzykowa. Niepoprawna wymowa z kolei powoduje problemy z pisownią, czyli błędy ortograficzne. Pod wpływem znajomości innych języków słowiańskich często pojawiają się słowa, które nie występują w polszczyźnie, błędy takiego rodzaju to błędy leksykalne.

Badania nad błędami analogicznymi warto kontynuować, ponieważ mogą być podstawą opracowania nowych skutecznych metod nauczania języka polskiego w środowisku słowiańskojęzycznym.

Bibliografia

- Aby język nas łączył*, Polskie Kulturalno-Oświatowe Towarzystwo w Berdiansku „Odrodzenie”, 17 lutego 2018; polonia.org.ua/aby-jezyk-nas-laczy.html
- A. Bonusiak, L.A. Suchomłynow, *Wspólnota polska berdiańska. Wyzwania współczesności: Monografia*, Donieck 2008, s. 253.
- A. Cegiela, A. Markowski, *Z polszczyzną za pan brat*, Warszawa 1982.
- A. Dąbrowska, M. Pasięka, *Nowa typologia błędów popełnianych przez cudzoziemców w języku polskim* [w:] M. Kita, M. Czempka-Wewióra, M. Ślawska (red.), *Błąd językowy w perspektywie komunikacyjnej*, Katowice 2008, s. 73–102.
- S. Dubisz, *Język – Historia – Kultura (wykłady, rozprawy, rozważania)*, Warszawa 2012, s. 205–208.
- A. Górska, *Błędy studentów z Ukrainy – zapobieganie i eliminacja w grupach o zróżnicowanych możliwościach (na podstawie doświadczeń Centrum Partnerstwa Wschodniego Uniwersytetu Opolskiego)*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Kształcenie polonistyczne cudzoziemców”, Łódź 2015, s. 358–370.

- M. Grys, W. Zehetbauer, L. Madelska, *Tak się nie mówi – o poprawianiu błędów w wypowiedziach ustnych* [w:] A. Rabczuk (red.), *Edukacja Międzykulturowa. Forum Glottodydaktyczne. Materiały z Konferencji Naukowej*, Warszawa 2013, s. 185–196.
- I. Janowska, E. Lipińska, A. Rabiej, A. Seretny, P. Turek (red.), *Programy nauczania języka polskiego jako obcego. Poziomy A1–C2*, Kraków 2011.
- A. Krawczuk, *Co i jak myślą o polszczyźnie jej ukraińskojęzyczni użytkownicy (na podstawie badań nad świadomością normatywną studentów polonistyki lwowskiej)* [w:] A. Rabczuk (red.), *Edukacja Międzykulturowa. Forum Glottodydaktyczne. Materiały z Konferencji Naukowej*, Warszawa 2013, s. 95–116.
- E. Krawczyk-Neifar, *Falszywych przyjaciół poznaje się w biedzie, czyli czy to znaczy to, co ja myślę, że znaczy?* [w:] M. Kita, M. Czempka-Wewióra, M. Ślowska (red.), *Błąd językowy w perspektywie komunikacyjnej*, Katowice 2008, s. 117–128.
- E. Lipińska, *Z polskim na ty. Podręcznik do nauki języka polskiego*, Kraków 2012.
- A. Markowski, *Nowy słownik poprawnej polszczyzny*, Warszawa 1999, s. 1621–1623.
- J. Mazur (red.), *Kształcenie sprawności komunikacyjnej Polaków ze Wschodu*, Lublin 1995.
- O. Popova, *Osobliwości funkcjonowania międzyjęzykowych homonimów w warunkach bilingwizmu: aspekt porównawczy. Fenomen pogranicz kulturowych: współczesne tendencje*, Donieck 2009, s. 148–155.
- A. Rabczuk (red.), *Edukacja Międzykulturowa. Forum Glottodydaktyczne. Materiały z Konferencji Naukowej*, Warszawa 2013.
- A. Seretny, E. Lipińska, *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*, Kraków 2005.
- A. Seretny, *Metody nauczania języków obcych a nauczanie języka polskiego – zarys* [w:] A. Seretny, E. Lipińska (red.), *Z zagadnień dydaktyki języka polskiego jako obcego*, Kraków 2006, s. 131–154.
- A. Seretny, E. Lipińska (red.), *Z zagadnień dydaktyki języka polskiego jako obcego*, Kraków 2006.
- A. Skalska, T. Skalski, *Pułapka komunikatywności* [w:] J. Mazur (red.), *Kształcenie sprawności komunikacyjnej Polaków ze Wschodu*, Lublin 1995, s. 49–57.
- S. Urbańczyk (red.), *Encyklopedia wiedzy o języku polskim*, Wrocław 1978; <http://encyklopedia.naukowy.pl/>

***Typology of the most common errors made by Ukrainian-
and Russian-speaking students
(based on experience in teaching Polish as foreign language
in Centrum Języka i Kultury Polskiej w Berdiańsku
(Centre of the Polish Language and Culture in Berdyansk)***

Summary

The aim of this paper is to discuss the most common errors made by Ukrainian- and Russian-speaking students learning Polish as a foreign language as well as their causes. Slavic languages, despite numerous similarities, differ considerably. A command of one language from a given language group makes it easier to learn another one from the same group. However, knowledge of one Slavic language could also hamper the process of learning. The major causes of errors are considered to be interlanguage homonymy and the influence of negative interference. Incorrect pronunciation, in turn, causes problems with writing, that is spelling mistakes. People who know other Slavic languages often use words non-existent in Polish. A large number of the errors are syntactic ones.

Trans. Monika Czarnecka